

ترجمه انگلیسی این مقاله نیز تحت عنوان:
The Impact of Minimalist Art on Poster Designs in Iran
در همین شماره مجله به چاپ رسیده است.

تأثیر هنر مینیمال بر طراحی پوستر در ایران*

سیده سروه نادری^{۱*}، عین‌الدین صادق‌زاده^۲، فریبا شاپوریان^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد ارتباط تصویری، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی تهران، ایران.
۲. استادیار گروه ارتباط تصویری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران.
۳. استادیار گروه ارتباط تصویری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۶/۰۶ تاریخ اصلاح: ۹۸/۰۷/۰۸ تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۹/۱۲ تاریخ انتشار: ۹۸/۱۰/۰۵

چکیده

مینیمالیست‌ها با استفاده از حداقل عناصر، ایده و مفهوم مورد نظر خود را بیان می‌کنند. هنرمندان جهان را تحت تأثیر خود قرار داده و در طراحی پوستر معاصر استفاده از این ویژگی بسیار چشمگیر است. مسئله پژوهش حاضر، بررسی تأثیرپذیری طراحان پوستر ایران از ویژگی آثار مینیمالیست‌هاست. مینیمالیسم که حسن ختام هنر مدرن و آغاز دوران جدید پسامدرن شناخته می‌شود تأثیر عمده‌ای بر آثار طراحان معاصر گذاشته است و طراحان گرافیک تحت تأثیر این جریان در سراسر جهان به‌خصوص در زمینه طراحی پوستر در پی دستیابی و خلق آثاری هرچه ساده‌تر هستند تا بیشترین تأثیر را بر مخاطب بگذارند. هنرمندان ایرانی نیز در دهه‌های اخیر تحت تأثیر این جریان قرار گرفته‌اند. روش تحقیق پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی بوده و نتایج حاصل از پژوهش، بیانگر این است که در طراحی پوستر ایران، نسل پنجم طراحان گرافیک از مینیمالیسم تأثیر پذیرفتند و در برخی از آثار نیز به کار گرفته‌اند. در حالی که در پوسترهای نسل بعد طراحان گرافیک ایران، گرایش به مینیمالیسم و نشانه‌های فرهنگی - هنری تحت تأثیر مستقیم خصوصیات مینیمالیسم غربی بوده و از ویژگی‌های هنر ایرانی کمتر استفاده شده است.

واژگان کلیدی

مینیمالیسم، طراحی پوستر، گرافیک ایران، پوستر مینیمال.

مقدمه

در آفرینش آثارش است. «والتر بنیامین» در دهه ۱۹۳۰ از بین‌رفتن اقتدار و والایی اثر هنری را از طریق تکنولوژی نوین پیش‌بینی کرده بود. مینیمالیسم در همان زمان پیدایش مخالفان بسیاری داشت (ناجی، ۱۳۸۹، ۸۴). به‌طور کلی هنر مینیمال که حسن ختام هنر مدرن و آغاز دوران جدید پسامدرن شناخته می‌شود؛ تأثیر عمده‌ای بر آثار طراحان معاصر گذاشته است. زیرا بنیان آثار مینیمالیسم بر پایه نظم، سادگی بیان، روش‌های ساده و خالی از پیچیدگی است. هنرمندان مینیمالیست پایه آثار خود را بر منطق و نظم

هنرمندان مینیمالیست با توجه به تکنولوژی نوین و روند تولیدات صنعتی و نیز استفاده از آن در هنر به جای اصرار بر دست‌سازبودن اثر هنری موجب از بین‌رفتن مفهوم اصالت در هنر شدند که یادآور ایده «مارسل دوشان»

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد «سیده سروه نادری» با عنوان «بررسی پوسترهای معاصر ایران با رویکرد مینیمالیستی (نمونه موردی پوسترهای مینیمالیستی ایران در دو دهه اخیر)» بوده که به راهنمایی «دکتر عین‌الدین صادق‌زاده» و استاد مشاور «دکتر فریبا شاپوریان» در دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی تهران انجام شده است.

* نویسنده مسئول: ۰۹۳۵۷۰۶۵۰۷۰ gra_phic@gmail.com

پژوهش‌های معدودی انجام شده است:

- هنر مینیمالیسم و تأثیر آن بر گرافیک معاصر آمریکا نوشته سید محمد مهدی بوذری ۱۳۹۱ این مقاله به‌طور کلی به بررسی نقش هنر مینیمال و کاربرد آن در هنر معاصر آمریکا در عرصه گرافیک که زیر شاخه‌های فراوانی را در بر می‌گیرد پرداخته است.

- بررسی تکوین هویت ایرانی در گرافیک معاصر ایران با رویکرد تحلیل‌گفتمان نوشته لیلیا مردنی، میترا معنوی‌راد و فرهاد ساسانی ۱۳۹۴، این مقاله به چگونگی شکل‌گیری هویت از بدو ورود به گرافیک معاصر ایران پرداخته و هسته اصلی آن تأکید بر نقش هویت در گرافیک و بهره‌گیری از میراث بصری تاریخ هنر ایران است.

- شناسایی مؤلفه‌های گرافیک مدرن و معاصر ایران، نوشته رامک مولایی‌نیا ۱۳۸۷ این مقاله به تأثیرات برگرفته از نگرش مدرن غربی در طراحی گرافیک پرداخته و هدف آن شناخت نقش‌مایه‌ها و مؤلفه‌هایی است که ریشه بصری آن مصادف با برهه‌ای از تاریخ معاصر ایران بوده است.

- تأثیر جنبش مینیمالیسم بر پوستره‌های ایرانی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد ارتباط تصویری دانشگاه الزهرا در سال ۱۳۸۷ به نوشته نازلی طواف است. این پژوهش به بررسی شیوه‌های مینیمالیسم بر پوستره‌های گرافیکی ایران پرداخته و از چگونگی طراحی پوستر تاپوگرافی با رویکرد مینیمالیستی در این زمینه بهره برده است.

- کارکرد شیوه بیان مینیمال در آثار ارتباط تصویری، نوشته محبوبه صفرزاده پایان‌نامه کارشناسی ارشد ارتباط تصویری دانشگاه هنر در سال ۱۳۸۹ است. این پژوهش به تأثیرات سبک مینیمالیسم در حوزه‌های گوناگون هنری (پوستر، آرم، طراحی سایت و...) در عرصه گرافیک پرداخته است. همچنین زمینه‌های جنبش مینیمالیسم، جریان‌ها و عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر در پیدایش آن را بررسی شده و سپس ردپای این جنبش را در آثار گرافیکی مورد مطالعه قرار گرفته است.

روش تحقیق

روش تحقیق در این مقاله توصیفی-تحلیلی و شیوه جمع‌آوری اطلاعات براساس اطلاعات موجود اسنادی و کتابخانه‌ای است. در این پژوهش پس از گردآوری اطلاعات پایه و آنالیز آثار از نظر عناصر بصری به تحلیل آثار پرداخته شده و پوستره‌های ایرانی و نمونه‌های غربی مقایسه شده‌اند.

زمینه پیدایش مینیمالیسم

اولین بار کلمه مینیمالیسم در سال ۱۹۲۹ میلادی را فردی

ریاضی‌وار، تکرار تسلسل‌وار، شیئیت، استفاده از محصولات تازه تکنولوژی، ارتباط جمعی و نیاز جامعه مصرفی بنا نهادند (کهون، ۱۳۸۱). این هنرمندان معتقدند با حذف حضور فریبده ترکیب‌بندی و استفاده از موارد ساده و اغلب صنعتی که به شکلی هندسی و بسیار ساده قرار گرفته باشند، می‌توان به کیفیت ناب رنگ، فرم، فضا و ماده دست یافت (مارزونا، ۱۳۹۵، ۱۰). از مینیمالیسم برای طراحی پوستره‌های زیادی از جمله پوستر فیلم در آمریکا استفاده شده است که در آنها اشاره کوتاه به بخش مهمی از فیلم و در عین حال جذابیت خاص آن برای بیننده حفظ شده است. پوستره‌های فیلم که به این روش طراحی شده‌اند با طراحی‌های پیشتر از خود بسیار تفاوت دارند و در این آثار عکس‌های بازبزرگ و تصاویر زمینه کاملاً رنگی و پرکار مشاهده نمی‌شود. به جای آن استفاده از عکس‌های ساده و در عین حال پر معنا با جزییات محدود اما تأثیرگذار حضور دارند. این‌گونه روش طراحی پوستر ما را به عمق موضوع می‌برد و دیگر نگاهی سطحی و صرفاً تبلیغاتی به موضوع اصلی ارائه نمی‌شود. پوستره‌های فرهنگی و تبلیغاتی به‌خصوص در آمریکای شمالی از سبک و سیاق مینیمالیسم تأثیر زیادی پذیرفته‌اند و این گرایشات در سال‌های اخیر به اروپا و حتی آسیا نیز کشیده شده است (بوذری، ۱۳۹۱، ۵۳). مینیمالیسم در شکل‌های مختلفی از طراحی و هنر به‌ویژه در هنرهای تجسمی و موسیقی جلوه‌گر شد؛ طراحی پوستر با رویکرد مینیمالیستی از این نمونه‌هاست. پس از ظهور آثار مینیمالیستی ابتدا طراحی پوستر در آمریکا تأثیر زیادی از این گرایش هنری گرفت. به تدریج در سراسر جهان تأثیرات این گرایش در طراحی پوستر نمایان شد؛ از جمله طراحانی از نسل‌های مختلف در هنر معاصر ایران به طراحی پوستر با این گرایش رو کرده‌اند. این مقاله به بررسی تأثیر هنر مینیمال بر طراحی پوستر در ایران پرداخته است. ایران در سده‌های اخیر تحت تأثیر هنر غرب، شاهد تحولاتی در رشته‌های مختلف هنری بوده است و برخی از این هنرمندان در دهه‌های اخیر تلاش کرده‌اند علاوه بر تأثیرپذیری از ویژگی‌های هنر معاصر غرب مؤلفه‌های فرهنگی و هنری بومی را نیز مد نظر قرار دهند و ویژگی مدرنیستی هویت ایرانی را در آثارشان به نمایش بگذارند. بنابراین هدف نگارندگان در این مقاله بررسی تأثیر مینیمالیسم بر پوستره‌های ایرانی بوده تا دریابند کدامیک از طراحان به این مقوله پرداخته‌اند.

پیشینه تحقیق

در نتایج جستجوی صورت گرفته در پیشینه تحقیق در پوستر به‌ویژه در آثاری که دارای رویکرد مینیمال است

بنیادی را در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی تجربه کرده است. در آغاز جنگ جهانی دوم بسیاری از اتفاقات، تفکرات رایج آن زمان را به چالش کشید و به گفته «ژان فرانسوا لیوتار» نظریه‌پرداز پست‌مدرنیست نوعی وضعیت ناباوری، بی‌اعتمادی و بی‌ایمانی به فراروایت‌ها به وجود آمد. فراروایت‌ها در واقع بنیادهای تمام مسائل اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی دوران مدرن را تشکیل می‌داد. هنر مینیمال متأثر از تولید انبوه، پیش‌ساخته‌های صنعتی را در آثار هنری به نمایش درمی‌آورد و ایده نیروی کارخانه را به درون هنر انتزاعی انتقال و با ترکیب منطق تولید سریالی با ارزش هنر، کار هنری را مورد تردید قرار می‌داد (حریریان، ۱۳۸۹، ۸۶).

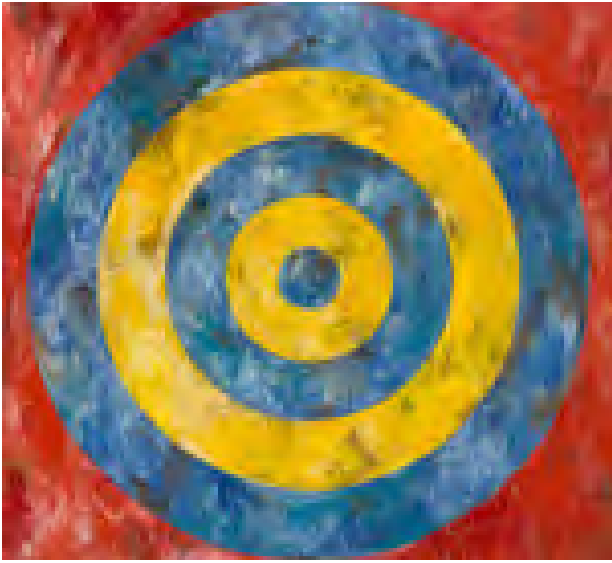
مینیمالیسم به مثابه یک سبک و یک جنبش با مبنای فلسفی در دهه ۱۹۶۰ به حداکثر گسترش خود رسید؛ ولی تبعات آن هنر معاصر را تا دهه ۱۹۹۰ همچنان تحت تأثیر قرار دارد. هنر مینیمال که از اساس انتزاعی بود، از هرگونه رابطه شکل-زمینه‌ای در نقاشی و هر نوع ارجاع انسان‌شکلی که آن را به پیکره‌های مجسمه‌وار شبیه می‌ساخت، حذر می‌کرد (colpitt, 1993, 515).

عمده تحولات هنر مینیمال بین سال‌های ۱۹۶۳ تا ۱۹۶۸ رخ داد. اولین نمایشگاه اصلی گروهی با نام ساختارهای اصلی در سال ۱۹۶۶ در نیویورک به نمایش درآمد، متعاقب آن در سال ۱۹۶۸ نمایشگاه نقاشی نظام‌مند در موزه گوگنهایم برپا شد. هنر مینیمال با استناد به آثاری که در نمایشگاه هنر مینیمال ۱۹۶۸ در موزه خمینت در لاهه عرضه شد و انتشار گزیده آثاری با نام نقدی برگزیده آثار مینیمال با ویراستاری «گریگوری باتکوک»، بیانگر نظام خاصی از عقاید معطوف به کارکرد آثار هنری و رابطه آن با فضا و بیننده بود. با این حال هنر مینیمال به مثابه اصطلاحی که معرف نوعی سبک است، معمولاً به هنر انتزاعی رایج در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ و حتی بعد از آن اطلاق می‌شود. از آنجا که هنر حرکتی معمولاً پدیده‌ای کاملاً بسته و محدود ارزیابی می‌شود لذا در باب ارتباط احتمالی آن با سایر تحولات هنر انتزاعی در این دوران کمتر بحث به میان آمده است. در هر صورت تمامی این تحولات در جوهره اصلی خود از انشعاب دو جریان مرتبط با یکدیگر به اسامی هنر مینیمال و اثر مفهومی سرچشمه گرفته‌اند. بسیاری از صاحب‌نظران معتقدند هنر مینیمال پدیده‌ای امریکایی در شهر نیویورک بود که مأوای بسیاری از هنرمندان و محل برگزاری بسیاری از نمایشگاه‌ها بود. در دهه ۱۹۶۰ جماعت کوچکی از هنرمندان در عرصه هنر نیویورک فعالیت می‌کردند که شناخته‌شده بودند. مینیمالیسم به جز چند هنرمند

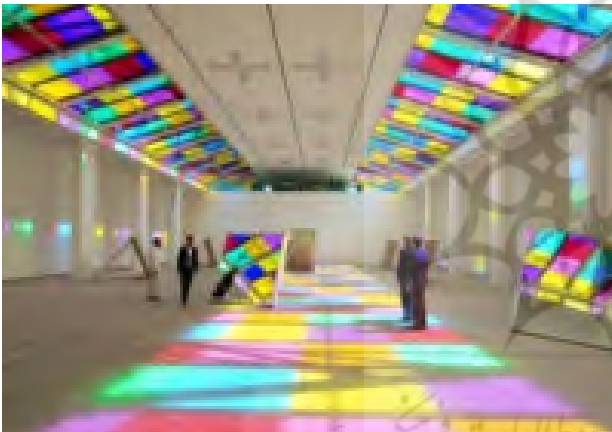
به نام «دیوید برلیوک» در مقدمه کاتالوگ نمایشگاه «جان گراهام» در گالری دودنسینگ در شهر نیویورک به کار برد. برلیوک گفت: «مینیمالیسم مشتق شده است از نام خود یعنی عبارت مینیموم (حداقل)، نقاشی مینیمال کاملاً واقعی است» (مارزونا، ۱۳۵۹). سپس به مثابه یک جنبش در دهه ۵۰ پدیدار و تا دهه ۶۰ و ۷۰ میلادی ادامه پیدا کرد. اصطلاح مینیمالیسم را نخستین بار فیلسوف انگلیسی «ریچارد ولهایم» در مقاله‌ای در آرتز مگزین (۱۹۶۵) به کار برد؛ اما برخی از مورخان، واضع آن را «باربارا رز»، نویسنده آمریکایی دانسته‌اند. توجه «ولهایم» به خصوص به نقاشی‌های سراسر سیاه «زاینهارت» جلب شد و آنها را به گرایش وسیع‌تری در هنر مدرن از جمله گزیده‌های «مارسل دوشان» ربط داد. از نظر ولهایم مینیمال آرت از تفکیک و تمایز فرم‌ها خودداری می‌کرد و متضمن حداقل دخالت هنری بود.

ساده‌گرایی در هنر مینیمال را می‌توان اولین بار در آثار هنرمندان روس پس از انقلاب اکتبر روسیه دانست. که فرمالیست و ساختارگرا بودند و به خلاصه‌نمایی و اشکال هندسی گرایش داشتند؛ از جمله «ماله ویچ»^۱ با اثر سفید روی سفید. تجربیات هنرمندان روسیه در دهه ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ بر هنرمندان اروپا و آمریکا مانند مجموعه تابلوهای تماماً سفید «رابرت راشنبرگ» و کارهای تک‌رنگ «پیو کلاین»^۲، و سری آکروم «پیرو مانتزونی»^۳ اثر گذاشت و به نوع دیگری بر کارهای میناکاری روی مس «رابرت ریمن»^۴ و آثار «اگنس مارتین»^۵ که ترکیب شیارهای نامحسوس روی زمینه تک‌رنگ بود، تأثیر گذاشت. این رویکرد پس از جنگ جهانی دوم، در هنر غرب به وجود آمد و بیشتر از سوی هنرمندان هنرهای تجسمی آمریکایی در اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ میلادی گسترش پیدا کرد؛ و به سرعت به یک جنبش هنری تازه تبدیل شد که بیشتر با خلق آثار سه بعدی (به جای دو بعدی) همراه بود. مینیمالیسم نمونه‌ای از ایجاز و سادگی را در خود دارد و بیانگر سخن «رابرت براونینگ»؟ «Less Is More» است یعنی کمتر غنی‌تر است (کهن، ۱۳۸۱، ۱۵۱).

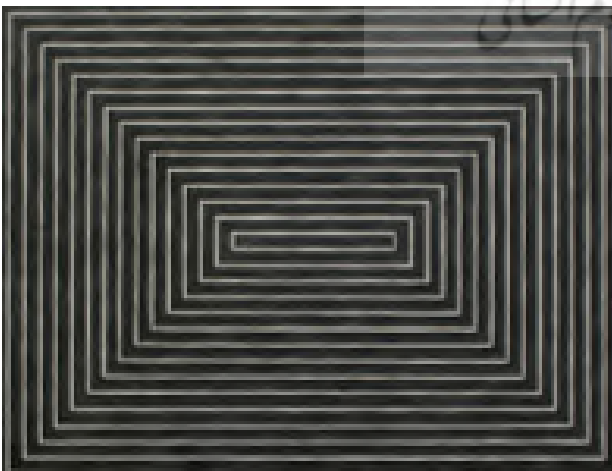
محققان در بسیاری از پژوهش‌ها در خصوص تحولات هنر و دنیای امروز نویسندگان به دگرگونی‌های پس از جنگ جهانی دوم و دهه ۶۰ پرداخته‌اند؛ زیرا این برهه از تاریخ اهمیت وقایع ناشی از آن را جهت درک هنر و دنیای امروز مشخص می‌کند. جهان در این دوره زمانی در حال ترمیم ویرانی‌های ناشی از جنگ بود و معماران در حال ساخت بناهایی با ابعاد بسیار بزرگ. در واقع هنر مینیمال نیز حاصل این دوران است؛ حاصل انعکاس جامعه‌ای که تغییرات

تصویر ۱. جاسپر جونز (نقاشی سیبل). مأخذ: دیوید بچلر، ۱۳۹۲.

تصویر ۲. دانیل بیورن. مأخذ: tate.org.uk

تصویر ۳. فرانک استلا (نقاشی سیاه). مأخذ: tate.org.uk

انگلیسی همچون «آنتونی کارو»^۷ و «ریچارد اسمیت»^۸ و بعدها چند تن از دانشجویان کارو در مدرسه هنر سن مارتین در لندن هیچ هواخواه اصیل در اروپا یا آسیا نداشت، با این حال آثار آنان در اروپا در قیاس با ایالات متحده به طور گسترده‌تر به نمایش گذاشته شد. هنرمندان جوان‌تری همچون «رابرت اسمیتسون»^۹، «ایوا هس»^{۱۰}، «بروس نیومان»^{۱۱} و «ریچارد سرا»^{۱۲} که همگی زمانی به جریان‌های بعد از مینیمالیسم منسوب می‌شدند، گاه در مقوله گسترده‌تر هنر مینیمال جای می‌گیرند (اسماگولا، ۱۳۸۱، ۵۱۵)؛ (تصاویر ۱ تا ۳).

مینیمالیسم، جنبش اعتدال فرهنگی در برابر هیجانان هنر مدرنیستی بود. یک عکس‌العمل کلاسیک در برابر شور و حرارت رمانتیک و خودشیفتگی‌های نقاشان آبستره اکسپرسیونیست که پیوسته در مسیر ایده‌آلیسم تخیلی به پیش می‌رفتند. تفکر مینیمالیستی از لحظه زایش در ابتدای دهه ۱۹۶۰ تا گستره بسیار وسیع خود که بعدها طراحی صنعتی، معماری و مد را نیز در بر گرفت همواره تفکر یک دنیای عاری از پراکندگی، بدون مرکزیت و یک تجربه آکنده از وحدت و یکپارچگی بود. دنیایی که ابتدا بر محور تفکر چند هنرمند خاص شکل گرفت؛ ولی به تدریج نفوذ آن در همه‌جا فراگیر شد. آنچه جنبش مینیمالیسم را به ظهور رساند نه یک سبک یا شیوه هنری بلکه یک دیدگاه زیبایی‌شناختی بود. از این رو به جای تشریح خصوصیات سبک‌شناختی آثار مینیمالیستی، می‌توان درباره منطقه هنری و خرد زیبایی‌شناختی آنها بحث کرد. این مسئله که تشخیص یک اثر مینیمالیستی از آثار دیگری که علی‌رغم برخی شباهت‌ها، به این دریافت از هنر تعلق ندارند را گاه دشوار می‌کند. تعبیر و پندارهایی که بعضاً مینیمالیسم را با راهبرد کمینه‌گرایی و کاستن‌های مدرنیستی مساوی می‌گیرند، در حقیقت به یک شرط لازم، اما مطلقاً ناکافی در تعریف این جریان اشاره می‌کنند. در واقع کیفیت مینیمالیستی نه در وجه ظاهری شئی هنری بلکه در مفهوم باطنی آن پدیدار می‌شود. بنابراین در شناخت و تعریف این هنر نخست باید پنداره‌های رایج و تعبیر سطحی را کنار زد تا به حقیقت زیبایی‌شناختی آن، در ورای کمینه‌گرایی یا خلاصه‌کردن عناصر تصویری دست یافت (سمیع‌آذر، ۱۳۹۱، ۱۴۱).

گرافیک مینیمالیستی

خاستگاه ابتدایی این هنر آمریکا بوده و طراحان آمریکایی با تأثیرپذیری از این سبک روش جدیدی را برای بیان موضوعات پیش گرفته‌اند که بر آثار دیگر هنرمندان تأثیر

کرد تا معانی را به سرعت به مخاطب انتقال داد. در طراحی پوسترهای مینیمالیستی در آمریکا ویژگی‌هایی از قبیل استفاده از تک‌رنگ، فرم‌های ساده‌شده و پرهیز از به‌کارگیری حاشیه‌ها و تزیینات معمول به خوبی دیده می‌شود (بوذری، ۱۳۹۱، ۵۳). در طراحی اثر هنری مینیمالیستی حداقل عناصر (کاستن) مورد نظر است. پوسترهای مینیمال از ترکیب‌بندی چندین عکس یا تصویر ساخته نمی‌شوند در عوض مهمترین ایده، مفهومی‌ترین و یا خاطره‌ای (جزئی) از موضوع کلی را به کار می‌گیرند. هنر مینیمال از مجموع سادگی، خلوص، فرم‌های ابتدایی و ساختار آنها تشکیل می‌شود (ابوت، ۱۳۸۰، ۵۳).

به سال ۱۹۵۶ یک منتقد و نویسنده آمریکایی به نام «اچ. دبلیو. هپنر» در مورد قدرت انتقال پیام پوستر چنین اظهار نظر کرد: «یک طراح پوستر هنگام طراحی آن باید چنین فرض کند که بیننده پوستر فردی است که می‌تواند آن را ببیند ولی نمی‌تواند متن آن را بخواند، پس شیوه طراحی پوستر باید به‌گونه‌ای باشد که در کسری از ثانیه پیام خود را به بیننده انتقال دهد» (بارنیکت، ۱۳۹۲). «لئونو کاپیلو» طراح فرانسوی که از ابتدای قرن بیستم تا حدود دهه ۱۹۲۰ دارای موقعیتی برجسته بوده و در میان دیگر همکاران اروپایی خود از موقعیتی ویژه برخوردار بود، یکی از نخستین طراحانی بود که به ارزش این عامل، سرعت انتقال پیام در پوستر پی برده و در آثارش به آن پایبند شد. منتقدین برخی از آثار وی را مورد انتقادات شدید قرار داده و آنها را جزو نسخه‌های مینیمال و مختصرشده آثار پایان قرن نوزدهم برمی‌شمردند. مهمترین تأثیر و نقشی که وی و دیگر هنرمندان هم‌سبک او در طراحی پوستر داشتند این بود که ایشان اصل تقلیل یا کاهش از پیچیدگی و صعوبت ادراک تصویر پوستر را به منظور افزایش سرعت انتقال آن به مخاطب در تکنیک‌های طراحی پوستر نهادینه کردند. این تقلیل پیچیدگی تصویر یا گرایش به مینیمالیسم در طراحی پوستر گاه تا جایی پیش می‌رفت که بیننده در یک نگاه تمام پیام پوستر را درک کند (تصویر ۴).

هنگامی که به خلق اثری با ویژگی‌های مینیمال فکر می‌کنید اولین چیزی که به ذهن شما خطور می‌کند استفاده از حداقل عناصر (کاستن) است. بعد از این گام پاک کردن اثر از همه چیزهای غیرضروری، آرایشی است که می‌تواند صرفه‌جویی در بیان نام بگیرد، این دیدگاه را در هنر «مینیمالیسم» می‌نامند. هنرمند مینیمالیست کسی است که در بوم خود تنها آن چیزی که احتیاج دارد مورد استفاده قرار می‌دهد. پوسترهای مینیمال از

گذاشته است. عرصه گرافیک و تبلیغات بر پایه دیده‌شدن از سوی مخاطب استوار است و از آنجا که در دنیای پرمشغله امروز با تنوع فراوان و طیف وسیعی از تصاویر پرزرق‌وبرق روبرو هستیم؛ بنابراین همگی این موارد دست به دست هم می‌دهند تا خالق اثر از زبانی گویا و بی‌پیرایه در اثر خود بهره ببرد که به آن یک بیان مینیمال می‌گویند. البته این مبحث از موضوعاتی است که تاکنون به شکل مستند کمتر به آن توجه شده است. از آنجا که مینیمالیسم، زبان تصویری بی‌پیرایه و فارغ از پیچیدگی است که امروزه در عرصه گرافیک و تبلیغات کاربرد فراوان دارد، لذا طراح گرافیکست همواره در پی خلق اثری به لحاظ بصری زیبا و موزون بر پایه اصول ارتباط تصویری بوده که از قدرت تأثیرگذاری زیادی برخوردار باشد و بتواند پیام اثر را به ساده‌ترین شکل ممکن به بیننده اثر انتقال دهد. نکته حائز اهمیت در این میان ماندگاری تصویر و پیام آن در ذهن مخاطب است که طراح گرافیک را به کنکاش و خلاقیت در این مهم وا می‌دارد تا به شیواترین روش اثر خود را خلق کند.

امروزه استفاده از واژه مینیمال در مورد هر اثر ساده و بی‌تکلفی نه تنها در بین قشر طراح بلکه در میان بسیاری از مردم نیز رواج یافته است. در این سال‌ها تقریباً هر اثری که شکلی انتزاعی و هندسی داشته و کمابیش تک‌رنگ و به‌طور مبهمی ساده و عینی به نظر می‌رسید، با عنوان کلی هنر مینیمال شناخته می‌شد. درواقع برای درک شیوه مینیمال می‌توان گفت اثریست فارغ از پیچیدگی‌های مرسوم شکلی، بر پایه نظم و نظام‌های سریالی که از تکرار یک شیء در کل اثر بهره برده است. نحوه مواجهه طراح، همواره سراسر است و بی‌پرده بوده و مجموع این ویژگی‌هاست که اثری مینیمال را به نمایش می‌گذارد. بسیاری از آثار هنر مدرن واجد جلوه‌های مینیمالیستی هستند، لیکن هیچ‌یک به‌طور قطعی یک اثر مینیمالیستی محسوب نمی‌شوند. به همین دلیل اکنون ما با طراحی‌هایی روبرو هستیم که در اغلب آنها ردپای سادگی و نظم هندسی مینیمالیستی دیده می‌شود.

آغاز پیدایش پوستر مینیمال

طی جنگ جهانی اول (۱۹۱۴-۱۹۱۸م.) پوستر به مثابه یک رسانه ارتباطی اهمیت بسیار یافت (بی‌مگز، ۱۳۸۴، ۳۰۱). یکی از مهمترین حوزه‌های طراحی گرافیک دنیا پوستر است. پوستر معمولاً حجم زیادی از مطالب و مفاهیم را ارائه می‌دهد. و در اجرای آن با رویکرد مینیمالیستی می‌توان از مفاهیم بسیار خلاصه‌شده و ساده استفاده

تصویر ۴. سری پوستر لستر بیل برای اداره برق رسانی روستایی ۱۹۷۳. مأخذ: www.treehugger.com

خواهند داشت. تمام رنگ‌ها اگر به درستی استفاده شوند قابل قبول هستند. به هر جهت معمولاً رنگ‌های با تضاد بیشتر با هم استفاده می‌شوند. گزینه‌ای که به جذب مخاطب کمک می‌کند رنگ‌های خاص با درجه اشباع زیاد است؛ که از جمله این رنگ‌ها می‌توان به رنگ‌های خالص (قرمز، زرد و...) اشاره کرد. بسیاری از طراحان رنگ‌های اولیه زنده و درخشان را برای طراحی مینیمال استفاده می‌کنند.

- ترکیب‌بندی

یک طرح ساده‌گرا بسیار چالش‌برانگیز بوده زیرا هر عنصری که شما با آن کار می‌کنید، ضروری است. محتوا برای پوسترها باید به گونه‌ای ترکیب‌بندی شوند که بیننده بدون جستجو و تفکر زیاد بتواند چیزی که می‌خواهد را بیابد یا به بیان دیگر صفحه باید قابل فهم باشد.

فضای نگاتیو یا منفی برای قدرت‌دادن به بخش کوچکی از اطلاعات که احاطه کرده است به کار می‌آید. هرچه فضای خالی بزرگتر باشد شیء درون آن قدرت بیشتری کسب می‌کند. فضای نگاتیو همچنین برای تشکیل یک گروه از عناصر و ایجاد تعادل استفاده می‌شود. استفاده از تصاویر ساده در طراحی مینیمال عمدی است. طراحان برای تأثیرگذاری از گرافیک استفاده می‌کنند و در طراحی ساده را زمانی از آن استفاده می‌کنند که تأثیر آن تصویر از یک پیام بیشتر باشد. نگاره باید به میزان کم و راهبردی استفاده شود و با موضوع مرتبط باشد.

- تایپوگرافی

در طراحی ساده‌گرا باید اندازه تمامی عناصر دیگر راهبردی باشد. در تمام طراحی مینیمال بیشتر از دو یا سه مدل فونت جایز نیست استفاده شود. در بسیاری از طرح‌ها یک فونت برای عنوان یکی برای متن یا لی‌اوت و احتمالاً یک فونت برای جلب توجه یا برای متنی خاص به کار می‌رود.

ترکیب‌بندی چندین عکس یا تصویر ساخته نمی‌شوند در عوض مهمترین ایده، مفهومی‌ترین و یا خاطره‌ای (جزئی) از موضوع کلی را به کار می‌گیرند. هنر مینیمال از مجموع سادگی، خلوص، فرم‌های ابتدایی و ساختار آنها تشکیل می‌شود. مزیت عمده مینیمالیسم این است که آنچه را که بر روی کاغذ بیان نشده است بر عهده تخیل می‌گذارد. یک مینیمالیست، تخیل شنوندگانش را از راه کمینه‌ای برمی‌انگیزد. یک هنرمند مینیمالیست می‌خواهد آنچه مد نظرش است (نه بیشتر از این) را به مخاطب انتقال دهد (ابوت، ۱۳۸۰).

طراحان پیشگام ساده‌سازی در پوستر دهه ۶۰ از جمله: «پل رند»^{۱۳}، «میلتون گلایزر»^{۱۴}، «سائول باس»^{۱۵}، «شیگتو فوکودا»^{۱۶}، و هنرمندان معاصر فعال دهه ۸۰ به بعد «اووه لووش»^{۱۷}، «الکساندر گلن»^{۱۸}، «نوما بار»^{۱۹}، «جیسون مان»^{۲۰}، «چانگ کونگ»^{۲۱} و... هستند (تصاویر ۵ تا ۷).

ویژگی‌های یک طراحی مینیمال

تصویر در طراحی پوستر به مثابه اولین مرحله در طراحی است. اهمیت تصویر انتخاب شده در طراحی پوستر، داشتن اولین پل ارتباطی میان پیام و مخاطب است. و در راستای آن محتوای پیام در ارتباط با تصویر انتخابی تولید می‌شود. حداقل‌گرایی یا طراحی مینیمال به مثابه یک سبک در طراحی گرافیک در راستای انتقال مفهوم به آسانی و در کمترین زمان ممکن است. سادگی علاوه بر جذابیت در راستای درک سریع مخاطبین از نکات حائز اهمیت در طراحی پوستر است.

رنگ در طراحی مینیمال، انتخابی بسیار راهبردی است. مجموع رنگ‌هایی که استفاده می‌شود باید ترکیبی از حداقل آنها باشد. مشکی، طوسی و سفید قدرتمندترین تأثیر را دارند و با تأکید بر یک تک‌رنگ اثرگذاری بیشتری

پیغام را برسانند. نتیجه معمولاً یک پوستر بوده که نه تنها کاربردیست بلکه زیبا و دلنشین است (تصاویر ۸ تا ۱۰).

طراحی پوستر مینیمال در گرافیک معاصر ایران قرن بیستم عصر ظهور جنبش‌ها و مکاتب مدرنیستی در هنر غرب است. در این دوره هنرمندان از سنت‌های هنری گذشته می‌گریختند و تلاش می‌کردند آثار هنری متناسب با فلسفه و تفکر نوین پدید آورند. در ایران و بیشتر کشورهای شرقی بعد از دهه بیست خورشیدی،

معمولاً استفاده بیشتر از سه مدل فونت طرح را به هم ریخته نشان داده و درک آن را سخت می‌کند.

- محتوا

بسیاری از طراحان، استفاده از طراحی‌های ساده را برای همه چیز مثل پوستر فیلم‌ها، گروه‌های موسیقی و تبلیغاتی انتخاب کرده‌اند. دلیل این امر، رساندن مؤثر یک پیام قوی به سرعت و به صورت واضح است. پوسترهایی که در آنها به‌طور درستی از ساده‌گرایی استفاده شده است به این منظور طراحی شده‌اند که تک‌تک عناصر داخل آن یک

تصویر ۷. پوستر خداحافظ استانبول. مأخذ: شارلوت ریورز، ۱۳۹۰.

تصویر ۶. پوستر فیلم تشریح یک قتل، سائول باس. مأخذ: بی‌مگز، ۱۳۸۴.

تصویر ۵. پوستر پیروزی، فوکودا. مأخذ: بی‌مگز، ۱۳۸۴.

تصویر ۱۰. پوستر الکساندر گلن، شعر خواندن ۱۹۹۶. مأخذ: the new simplicity in graphic design

تصویر ۹. پوستر جیسون مان. برای جشنواره موسیقی جزیره گنج ۲۰۰۷. مأخذ: استانبول و لیباوسکی، ۱۳۹۱.

تصویر ۸. پوستر مینیمال از نوما بار. مأخذ: dutchuncle.com

مثل «ابراهیم حقیقی» و «مصطفی اسداللهی» هستند که دوره شکوفایی‌شان به زمان انقلاب می‌رسد و شرایط خاص فرهنگی آن سال‌ها در کارشان تأثیر می‌گذارد. پس از این دوره بین نسل چهارم که با یک اختلاف ده ساله وارد این حوزه می‌شوند با نسل دوم یک شکاف به وجود می‌آید و نسل پنجم از نیمه دوم دهه ۷۰ هجری کار خود را آغاز کرد. کسانی مثل «رضا عابدینی»، «ساعد مشک»، «علیرضا مصطفی‌زاده»، «مجید عباسی» و... تلاش کردند تا برخورد قبلی را با گرافیک نداشته باشند و اتفاقات جدیدی را به گرافیک وارد کنند. نسل فعلی در مقایسه با نسل چهارم اتفاقات جدیدی به وجود آورده که شاید بخشی از آن منطبق بر تغییرات در گرافیک جهان و بخشی هم منطبق بر دریافتی است که از گرافیک ایرانی دارند (طواف، ۱۳۸۷)؛ (تصاویر ۱۴ تا ۱۶).

گرافیک معاصر در ایران به مفهوم همه‌گیر آن به دو گروه سنتی و مدرن تقسیم می‌شود. از طرفی طراحی پوستر ارتباط تنگاتنگ و مؤثری با گرافیک دارد. هر زمینه و موضوعی می‌تواند بستری برای طراحی پوستر باشد و هر فعالیتی ممکن است از پوستر به مثابه ابزاری در جهت ابلاغ و انتقال پیام خود استفاده کند. پوستر یکی از ابزارهای مؤثر تبلیغات و ارتباطات محسوب می‌شود که بیشترین سهم از گرافیک را دارد. به عبارت دیگر پوسترها طراحی‌های گرافیکی هستند که برای تبلیغات و اطلاع‌رسانی موضوع خاصی به کار برده می‌شوند. در طراحی پوسترهای مدرن طراح با در نظر گرفتن مفهومی که سعی در القای آن به مخاطب دارد و نیز مواد بصری همچون فرم، اندازه، رنگ، متن و... و نحوه قرارگیری آنها در پوستر، بر آن می‌شود تا قوی‌ترین و مؤثرترین نوع ارتباط بصری-دیداری را با بیننده خود برقرار کند. یکی از ارکان اصلی پوسترهای مدرن مینیمالیسم است که در افزایش قدرت انتقال پیام پوستر نقش کلیدی دارد. در پوسترهای مدرن عناصر ساده‌تر، جذاب و فراگیرتر شده‌اند، به طور کلی می‌توان گفت پوسترها مینیمالیستی شده‌اند. زیرا با چند خط ساده و یا اشکال انتزاعی و ساده موضوع اصلی را نشان داده و مخاطب را در کمترین زمان از موضوع پوستر مطلع می‌کنند؛ در حقیقت مینیمالیسم رهاشدن از عناصر اضافی است. سادگی موضوعات و بیان آنها به فرم خاص مثل اشکال هندسی مشخصه این سبک است (اصغری، ۱۳۹۶، ۵۶).

پوستر در ابتدای پیدایش خود در واقع گونه‌ای بیان مینیمال از هنر است؛ زیرا طراح پوستر برای نخستین بار

تأثیرپذیری از هنر مدرنیسم به مثابه روحیه غالب در بیشتر حرکت‌های فرهنگی جامعه پذیرفته شد و حتی حمایت نهادهای رسمی آن را تقویت کرد. این امر موجب پیدایی جریان‌هایی در عرصه هنرها شد و هنرمندان با انتخاب آنها به مثابه عنصر فرهنگی، تجربه‌ای نو را در آثار خود آزمودند. این شیوه به مثابه یک روش، جایگاه ویژه‌ای در بیشتر هنرها از جمله هنرهای تجسمی، بخشی از سینما، موسیقی و... یافت؛ اگرچه اولین تلاش این هنرمندان بیشتر بهره‌گیری از صورت الگو بود و آثارشان کمتر با ارزش‌ها و مفاهیم ناب فرهنگ کهن پیوند داشت (رخشان، ۱۳۸۳، ۱۲۶).

هنر گرافیک ایران در دهه ۱۳۵۰ ظهور اشکال متنوعی از رویکردها و شیوه‌های مدرنی را تجربه کرد که عمدتاً متأثر از جنبش‌های هنری آن زمان در اروپا و آمریکا بود. در این میان هنر ایرانی با پیوند نسبتاً نزدیکی که از جهت تبادلات هنری و وجود گرایش‌های متنوع با هنر غرب داشت، به سرعت در جریان رویدادهای هنری بین‌المللی قرار می‌گرفت. بدین ترتیب نفوذ جنبش‌های معاصر غربی نظیر مینیمالیسم، هنر مفهومی، اجرا و حتی نشانه‌هایی از اشکال هنر پست‌مدرنیستی در هنر ایران صورت گرفت (کشمیرشکن، ۱۳۹۵، ۱۸۹). از مهمترین این تجربیات می‌توان به نخستین گام‌های ارزنده در مسیر شکل‌گیری پوستر ایرانی، طراحی عنوان‌بندی فیلم و انیمیشن، و برپایی نمایشگاه‌های گرافیک از آثار طراحان برجسته‌تر معاصر و شرکت آثار گرافیکی ایرانی در مسابقات و نشریات تخصصی و مطرح جهان پرداخت (همان، ۱۰)؛ (تصاویر ۱۱ تا ۱۳).

«حسینی» معتقد است: «در این زمان اوج هنر پاپ و مینیمال با دهه ۴۰ و ۵۰ در هنر ایران مقارن است. اعزام هنرمندان به خارج، برپایی بینال‌ها، تأسیس آژانس‌های تبلیغاتی و گرافیک، پر رونق شدن فیلم و سینما و حمایت دولت وقت از هنرمندان در این دوره همگی از جمله عواملی هستند که به شکل‌گیری هنر گرافیک ایرانی کمک شایانی می‌کنند» (حسینی، ۱۳۹۱).

نسل اول طراحان گرافیک که به نوعی به وجودآورنده گرافیک در ایران محسوب می‌شوند اغلب نقاش بودند و بعضی از آنها ایرانی نبودند. نسل بعدی که «مرتضی ممیز» را می‌توان به مثابه چهره شاخص آن نام برد، گرافیک را جدی تلقی کرد و به مثابه یک حرفه به آن نگرست، بنابراین حوزه نقاشی و گرافیک در این دوره کاملاً از هم جدا شدند. بعد از آن نسل سوم چهره‌هایی

تصویر ۱۳. پوستر فیلم لباسی برای عروسی، اثر کیارستمی
 مأخذ: www.imogd.com

تصویر ۱۲. ممیز ۱۳۵۵.
 مأخذ: www.imogd.com

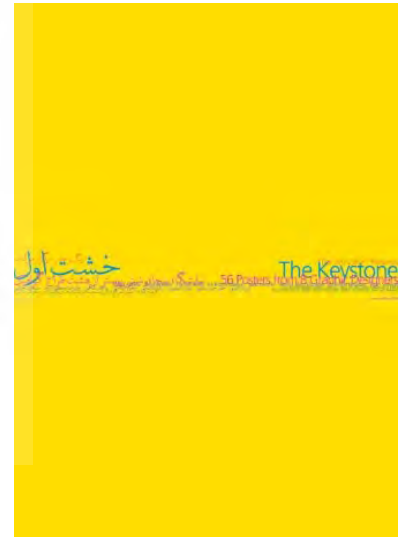
تصویر ۱۱. مجید بلوچ، پوستر اوربانت دکور ۱۳۴۳.
 مأخذ: www.imogd.com

تصویر ۱۶. پوستر از پدram حربی.
 مأخذ: امینیان، ۱۳۹۰.

تصویر ۱۵. تورج صابری‌وند، پوستر بیان آزادی.
 مأخذ: roozrang.com

تصویر ۱۴. پوستر از مجید عباسی.
 مأخذ: roozrang.com

ظهور نشسته‌اند و در بسیاری آثار در حیطه هنرهای تجسمی تأثیرگذار بوده‌اند. همچنان که جامعه صنعتی و ماشینی امروز بر سرعت خود می‌افزاید تبلیغات در این عرصه روز به روز ساده‌تر و گویاتر می‌شود. هنر مینیمال

به ساده‌سازی و کاستن از جزئیات روی آورد که بتواند با حداقل عناصر بصری و تصویر در اثر خود بهترین مفهوم را به مخاطب انتقال دهد. روند رشد پوستر در طول تاریخ هنر متأثر از مکاتب و جنبش‌های نوینی بوده که به منصف

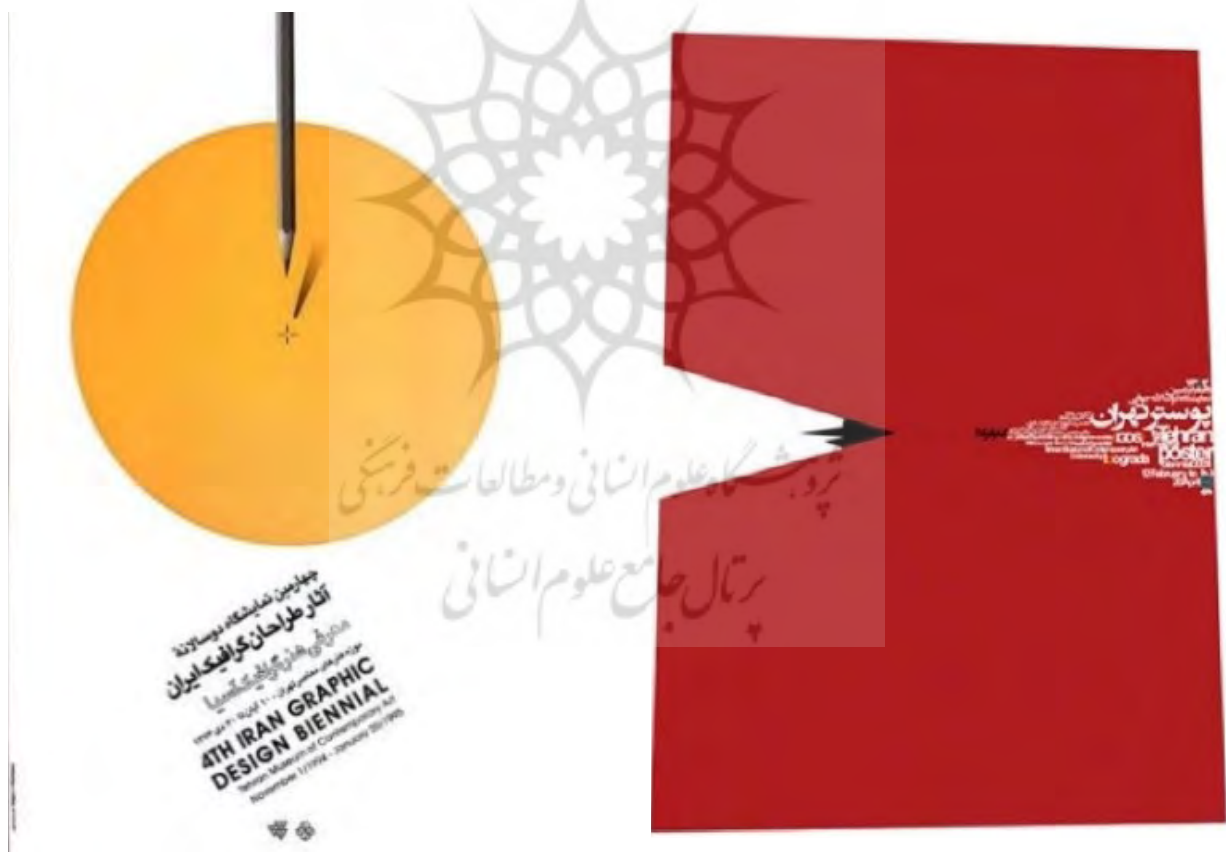
ردپای مینیمالیسم در آثار هنرمندان ایرانی

پس از آشنایی هنرمندان ایرانی با مینیمالیسم که به طرق مختلف صورت گرفت مقدمات تأثیرپذیری از این سبک در آثار هنری آغاز شد. چنان‌که گفته شد چند نسل از گرافیکست‌های معاصر تحت تأثیر ویژگی‌های مینیمالیسم آثاری پدید آوردند. از این میان تعداد اندکی از طراحان گرافیک ایران از نسل‌های پیشین تا نسل جوان امروز که گرایش به مینیمالیسم داشتند؛ معرفی و آثارشان بررسی می‌شود.

آثار «فرزاد ادیبی» علی‌رغم روحیه و ماهیت ایرانی با استفاده از زمینه‌های تکرنگ، حداقل عناصر بصری، سادگی و گویایی و چارچوب مدرنی را که آثار مینیمال در خود دارد را داراست (تصویر ۱۷).

با بررسی آثار «علی خورشیدیپور» از ابتدا تا به امروز

که خود زاده نوعی نگاه صنعتی و منطق سریالی ماشین‌وار بود؛ اکنون بیش از هر زمان دیگری در جنبه‌های مختلف زندگی از جمله گرافیک، طراحی صنعتی، معماری، ادبیات و... ریشه دوانیده است. در دنیای کنونی با حجم بالای تولیدات و تبلیغات فراوان که بازار عرضه و تقاضا نیازمند آن است. تنها مسئله مهمی که برای انسان معاصر وجود آن لازم و ضروری می‌کند آرامش، سکوت، ایجاز و خلوت است، که مجموعه این ویژگی‌ها در آثار مینیمالیستی ظاهر می‌شوند. این ویژگی‌ها در ادبیات ایران نیز قدمت دیرینه‌ای دارد و همواره با فرهنگ و آداب این مرز و بوم عجین بوده است. شکل امروزی آن به صورت رمزگان و استعاره‌ای در آثار بسیاری از طراحان خود را به نمایش می‌گذارد به طوری که این روحيات به نوعی بیانگر ماهیت هنر درون‌گرای شرقی نیز است.

تصویر ۱۸. پوستر با موضوع فرهنگی (نمایشگاه دوسالانه طراحان گرافیک ایران) از علی خورشیدیپور در سال ۱۳۷۳ با ویژگی‌های: در پوستر نمایشگاه دوسالانه طراحان گرافیک ایران شاهد جسارت در طراحی با ساده‌ترین و درعین حال مهم‌ترین مفاهیم بصری هستیم. نقطه و خط در پوستر مینیمال و گویا که همخوانی درستی با عنوان دارد، مداد سمبل گرافیک و طراحی نیز هست؛ نزدیکی آن با دایره زرد رنگ در زمینه اشاره به طراحی و رنگ زرد که نماد تفکر و نوآوریست به آثار طراحان گرافیک اشاره مستقیم دارد. به نظر می‌رسد سادگی و گویایی عامل موفقیت این پوستر است. مأخذ: خورشیدیپور، ۱۳۸۶.

تصویر ۱۷. پوستر با موضوع نمایشگاه (دوسالانه جهانی پوستر تهران) از فرزاد ادیبی در سال ۱۳۸۲ با ویژگی‌های: در پوستر نمایشگاه او با مداد در عرض کادر برشی را ایجاد کرده که از یک سمت چشم را به داخل سمت نوشته‌ها هدایت می‌کند و با استفاده از فضای منفی و قراردادن مثلث سیاه در قسمت انتهایی آن که ایجاد کرده شکل مداد را به گونه‌ای خلاقانه به تصویر در آورده است. رنگ تخت و تک رنگ قرمز در پس‌زمینه به گیرایی و برجسته‌تر شدن این عنصر کمک کرده و چشم را از سمت چپ به سمت راست می‌کشد. مأخذ: امینیان، ۱۳۹۰.

است که ویژگی‌های مینیمال در پوستره‌های تبلیغاتی و فرهنگی‌اش به خوبی دیده می‌شود (تصویر ۲۰).

بیمه مسافرت خارج از کشور

بیمه حال نام طهر مهندس

تصویر ۲۰. پوستر با موضوع تبلیغاتی از اونیش امین‌الهی با ویژگی‌های: در پوستره‌های تبلیغاتی کمپین بیمه کار آفرین او با استفاده از بخشی از طرح چتر در بالای کادر استفاده شده که فضا را پوشانده، چیزی که به دسته چتر در هر پوستر آویزان است به موضوعات مختلف اشاره دارد. مثلاً چمدان اشاره به بیمه مسافرت خارج، کلاه ایمنی بیمه مخاطر مهندسی و... شکلی ساده و جدید از تبلیغات را به مخاطب نشان می‌دهد. تصاویر خلاصه و گویا در این سری پوسترها با مخاطب عام و خاص ارتباط برقرار می‌کند و پیام آن نیز بسیار سریع و شیوا منتقل می‌شود.
مأخذ: roozrang.com

می‌توان دریافت که به مرور زمان استفاده از عناصر بصری و اشکال در پوستره‌های او کم شده و به حذف عناصر غیر ضروری در آثار خود پرداخته است (تصویر ۱۸). وی معتقد است که بیان مینیمالیستی و حذف المان‌های اضافی در پوستره‌هایش موجب عملکرد بهتر آنها در انتقال پیام، ارتباط با مخاطب و جذب آن شده است.

ویژگی‌های مینیمالیستی در آثار «علیرضا مصطفی‌زاده»، با استفاده از تکرار و نظم و خلوت بودن فضای کادر به نمایش درآمده است (تصویر ۱۹).

هنرمند چهارم «اونیش امین‌الهی» از طراحان نسل پنجم

تصویر ۱۹. پوستر با موضوع فرهنگی از علیرضا مصطفی‌زاده در سال ۱۳۷۷ با ویژگی‌های: در پوستر شازده احتجاب او با استفاده از کلاه قاجاری و رسم الخط طراحی شده عنوان، با بزرگ‌نمایی روی دو حرف ش و ب در قالب سیبل، شمایل قاجاری شازده احتجاب را به گونه‌ای موجز به تصویر کشیده است. پوستر که برای سالگرد وفات هوشنگ گلشیری (خالق داستان و صاحب اثر) طراحی شده با بهره‌بردن از نام او و قراردادن آن در لکه قرمز رنگ روی کلاه هم شمایل شاهزاده قاجاری را تکمیل کرده و هم به شکل هوشمندانه نام نویسنده را بر آن مهر کرده است. فضای سفید زمینه نیز به برجسته‌تر شدن عناصر کمک کرده است.

مأخذ: neshanmagazine.com

تصویر ۲۱. پوستر با موضوع فرهنگی-اجتماعی از اونیش امین‌اللهی در سال ۱۳۸۲ با ویژگی‌های: در دنیای ما هنوز پا برجاست با استفاده از تایپوگرافی و تصویر ته سیگار شمایل سیگار را به تصویر کشیده است. معنای حروف و حرکت آنها رو به بالا به مثابه دود سیگار و پس زمینه سیاه رنگ به شکلی گویا و کاملاً مینیمالیستی به مخرب بودن سیگار و اثرات آن اشاره می‌کند. مأخذ: roozrang.com.

تصویر ۲۲. پوستر با موضوع اجتماعی از مازیار زند با ویژگی‌های: پوستر با موضوع زلزله اثری خلاقانه و بسیار گویاست که با شکافی مورب در طول کادر آن را دو قسمت کرده است. رنگ قرمز نیز اشاره به خطر دارد و برشی که در نوشتار ایجاد شده به مفهوم زلزله اشاره دارد. دو خط سیاه در بالا و پایین کادر به تعادل کمک کرده و پیام نیز به رنگ سفید در زمینه قرمز به شدت چشم را جلب می‌کند. پوستر (سمت چپ) نیز با برش در نوشتار و رنگ زرد خانه به موضوع زلزله به شکل مینیمال پرداخته است. مأخذ: mzand.com.

«پریسا تشکری» از دیگر طراحان نسل جدید است که در برخی از آثار خود زبانی ساده و گویا را برای انتقال موضوع به مخاطب به کار برده است (تصویر ۲۳).

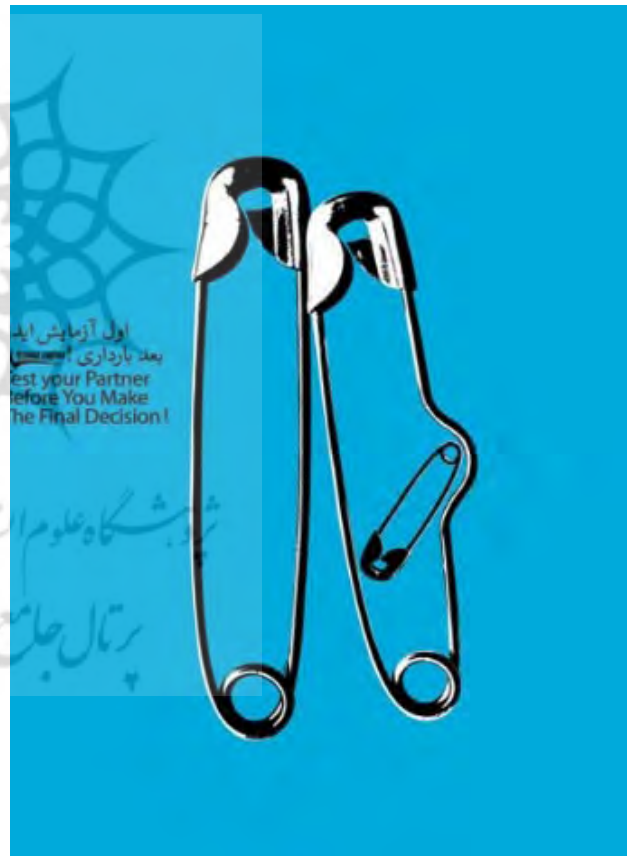
«مقداد شیرعلی» از طراحان نسل نو گرافیک است. نمونه کارهای او به سبک و سیاق مینیمال، با تلفیق تصاویر با یکدیگر معنای جدیدی را به مخاطب نشان می‌دهد. رنگ‌های تخت و یک‌دست در زمینه، عناصر ساده و بدون جزئیات، استفاده از فضای مثبت و منفی و... همگی از ویژگی‌هایی است که برای خلق یک اثر مینیمال استفاده می‌شود (تصویر ۲۴). «بهنام رئیس‌یان» از هنرمندان جوانی است که پوسترهای مختلفی را به شیوه مینیمال به ثبت رسانده است (تصویر ۲۵).

«تهمتن امینیان» که در اثر خود به بیان مینیمال اکتفا کرده است، سادگی و بی‌پیراگی اکثر عناصر در آثارش از منطق مینیمالی پیروی می‌کند. نمونه این ویژگی در پوسترهای فرهنگی و تبلیغاتی‌اش دیده می‌شود (تصویر ۲۱).

«مازیار زند» از جمله طراحان نسل جدید است که بیشتر آثار خود را به شیوه مینیمال طراحی می‌کند، با این وجود برخی از پوسترهای او سفارش‌دهنده ندارد و ذهنیت و ایده‌های خود را در قالب تصویر به تصویر می‌کشد. این نوع از پوسترها به سلف پروموشن^۱ یا تبلیغ شخصی معروف است که طراح برای موضوعی که در ذهن دارد طراحی می‌کند (تصویر ۲۲).

تصویر ۲۴. پوستر با موضوع اجتماعی از مقداد شیرعلی با ویژگی‌های: پوستر Farm wars تصویرسازی غیرمتعارفی است از نارنجک در میان برگ‌های ذرت که با کلمات جنگ مزرعه‌ها به گونه‌ای از معضلات اجتماعی پرداخته است. رنگ قرمز زمینه عواقب و خطرات جنگ را یادآوری می‌کند. این نوع بازی با استفاده از عناصر و تلفیق آنها با یکدیگر متأثر از سبک تصویرسازی‌های نوما بار هنرمند خلاق در این زمینه بوده که آثارش بسیار شاخص است. مأخذ: roozrang.com.

تصویر ۲۳. پوستر با موضوع اجتماعی از پریسا تشکری با ویژگی‌های: او در پوستر خود با موضوع پیشگیری ایدز با استفاده از ایده‌ای نو (سنجاق قفلی) تصویر خانواده‌ای را خلق کرده است، که در زمینه اپیدمی و تکثیر این ویروس از طریق جنین هشدار می‌دهد. استفاده از رنگ آبی در زمینه کار بر جنبه روانی رنگ تأکید دارد و آرامش و بستر امن خانواده را تداعی می‌کند، که در صورت ناآگاهی چه خطراتی ممکن است دامن‌گیر آن باشد. لی‌اوت کار هماهنگ با تصویر در یک‌سوم کادر طلایی و کناره کادر قرار گرفته است. تصویر گویا که از ویژگی‌های هنر مینیمال است پیام را به خوبی منتقل می‌کند. مأخذ: roozrang.com.

تصویر ۲۵. پوستر با موضوع اجتماعی از بهنام رئیسین با ویژگی‌های: پوستر در دو فریم جداگانه با یک موضوع طراحی شده، در فریم اول دست افرادی که کلاه‌ها را به سمت بالا پرتاب کرده‌اند به رسم شادی دانشجویان بعد از فارغ‌التحصیلی اشاره دارد. در فریم دوم کلاه‌ها به شکل سنگ‌پاره بر سر افراد برگشته و مفهوم استعاری را که موضوع در خود دارد به شکلی طنزگونه بیان می‌کند. دنیای آرمانی که دانشجو بعد از فراغت از تحصیل و ورود به اجتماع در پیش روی خود می‌بیند به یک‌باره با مشکلات و موانع زیادی روبرو می‌شود. تصویرسازی این طراحی بسیار گویاست به طوری که حتی بدون نوشته یا شعاری مفهوم آن به بیننده منتقل می‌شود. مأخذ: roozrang.com

نتیجه‌گیری

بررسی آثار مشخص می‌شود که هنر مینیمال در بسیاری از حوزه‌های طراحی گرافیک از جمله پوستر وارد شده است. همچنین رویکرد کمینه‌گرایی در قالب استعاره، مفهوم و معنایی بس گسترده را منتقل می‌کند و با همین شیوه در حیطه پوستر در ایران، هنرمندان بسیاری از دیرباز آثاری با این مضمون و چارچوب به تصویر کشیده‌اند. در میان هنرمندان معاصر ایران این رویکرد کمابیش در بسیاری از آثار دیده می‌شود با این وجود در میان هنرمندان نسل نو کاربرد بیشتری دارد. هنرمند مینیمالیست برای بیان اندیشه و تفکر خود کاری سخت را در پیش دارد زیرا می‌بایست با استفاده از حداقل عناصر بصری مفهوم و ایده خود را به بهترین نحو بیان و به مخاطب انتقال دهد. هنر مدرن ایران در فرجام راه پرفراز و نشیبی که پیمود

هنر ایران در دهه ۱۳۵۰ شاهد غلبه بر مدرنیسم و به تدریج در برخی موارد، رویکردهای هنر معاصر، که هنری تکثرگرا بود، همچنین افزایش چشمگیری در تعداد و تنوع تولیدات هنری، شمار هنرمندان و گروه‌های هنری، به جای جریان‌های واحد بود که عمدتاً از جنبش‌های هنری معاصر در اروپا و آمریکا تأثیر داشت. در این میان هنر ایرانی با پیوند نسبتاً نزدیکی که از جهت تبادلات هنری و وجود گرایش‌های متنوع با هنر اروپایی و آمریکایی داشت، به سرعت در جریان به‌روزترین رویدادها در صحنه هنر بین‌المللی قرار می‌گرفت. بدین ترتیب نفوذ جنبش‌های معاصر غربی نظیر مینیمالیسم، و حتی نشانه‌هایی از اشکال هنر پست‌مدرنیستی در هنر ایران قابل تشخیص بود. از

- گلستانه ۷(۵۳)، ۵-۷.
- اصغری، ساره. (۱۳۹۶). نگاهی به پوستره‌های نوسنتگرا در گرافیک معاصر ایران، نشریه آزما (۵۶)، ۵۶-۵۷.
 - امینیان، تهمتن. (۱۳۹۰). پوستر پوستر. (ترجمه پدram حربی) تهران: نشر پویانما.
 - اسماگولا، هوارد جی. (۱۳۸۱). گرایش‌های معاصر در هنرهای بصری. (ترجمه فرهاد گشایش). تهران: نشر دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
 - استانیک، النا و لیپاوسکی، کورینا. (۱۳۹۱). اطلس گرافیک. (ترجمه محمد مهدی بوذری) تهران: فرهنگسرای میردشتی.
 - بارنیکت، جان. (۱۳۹۲). تاریخ پوستر. (ترجمه مهدی نوری مقدم). تهران: انتشارات مارلیک.
 - بوذری، سید محمد مهدی. (۱۳۹۱). هنر مینیمالیسم و تأثیر آن بر گرافیک معاصر امریکا. کتاب ماه هنر (۱۶۹)، ۵۲-۵۷.
 - بی‌مگز، فیلیپ. (۱۳۸۴). تاریخ طراحی گرافیک. (ترجمه ناهید اعظم فراست و غلامحسین فتح‌الله نوری). تهران: سمت.
 - بچلر، دیوید. (۱۳۹۲). مینیمالیسم. (ترجمه حسن افشار) تهران: نشر مرکز.
 - سمیع‌آذر، علیرضا. (۱۳۹۱). انقلاب مفهومی. تهران: نشر نظر.
 - رخشان، منوچهر. (۱۳۸۳). شکل‌گیری پوستر در ایران. کتاب ماه هنر (۷۷)، ۱۲۶-۱۲۹.
 - ریورز، شارلوت. (۱۳۹۰). هنر پوستر. (ترجمه مهدی نوری مقدم). تهران: انتشارات مارلیک.
 - زاهدی، مرجان. (۱۳۸۷). سمفونی پوستره‌های پاشنه بلند قرمز. نشریه حرفه هنرمند، (۴۶)، ۹۱.
 - چاوست، سیمور و هلر، استیون. (۱۳۸۴). سبک‌های گرافیک، (ترجمه لیلا کسایبی و مهگان فرهنگ‌پور). تهران: انتشارات مارلیک.
 - حسینی، شعیب. (۱۳۹۱). گرافیک ایران قبل از انقلاب. کتاب ماه هنر، (۱۶۹)، ۵۸-۶۵.
 - حریریان، نرگس. (۱۳۸۹). نقش محوری مینیمالیسم در پایان دوران مدرن، نشریه هنرهای زیبا هنرهای تجسمی، (۴۱)، ۸۳-۹۴.
 - خورشیدپور، علی. (۱۳۸۶). طراحان گرافیک معاصر ایران. تهران: انتشارات یساولی.
 - دالوند، احمدرضا. (۱۳۸۶). روح کالیگرافیک ذهن مدرن. روزنامه ایران شماره ۳۷۳۴ صفحه ۱۷.
 - صفرزاده، محبوبه. (۱۳۸۹). کارکرد شیوه بیان مینیمال در آثار ارتباط تصویری، دانشگاه هنر، تهران، ایران.
 - طواف، نازلی. (۱۳۸۷). تأثیر جنبش مینیمالیسم بر پوستره‌های ایرانی. دانشگاه الزهرا (س). تهران، ایران.
 - کشمیرشکن، حمید. (۱۳۹۵). کنکاشی در هنر معاصر ایران.

به دستاوردهای چشمگیری نائل شد که ظهور ده‌ها چهره شاخص و نامدار با آثاری بسیار ارزشمند از آن جمله است. پوستره‌های مینیمال ایرانی که در این مقاله بررسی شد زمینه‌های گوناگون مانند تبلیغات، موضوعات فرهنگی، تایپوگرافی، یادبود و... را در برمی‌گیرد. شیوه هوشمندانه ایجاز و خلاصه‌گویی که مخاطب را به تفکر وامی‌دارد. اثری طولانی‌مدت در ذهن باقی می‌گذارد. از این جهت بیان بصری با حداقل عناصر یکی از مبتکرانه‌ترین شیوه‌ها در بیان آثار گرافیکی است که تأکید و اصالت را بر بیان ایده و اهمیت نقش آن در طراحی می‌گذارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که سادگی فرم در طراحی، موجب سهولت درک پیام و انتقال آن می‌شود. هنر مینیمال با تکیه بر ویژگی قدرتمند و مهم کاستن از عناصر و خلاقیت، به اهمیت و پررنگ‌شدن اندیشه یا تفکر در طراحی دامن می‌زند و از این جهت شیوه‌های نوینی را برای طراحی برمی‌گزیند. این ویژگی‌ها در بررسی پوستره‌های مینیمال ایرانی نیز دیده شد. بنابراین در پاسخ به پرسش پژوهش می‌توان گفت رویکرد کمینه‌گرایی در آثار هنرمندان ایرانی معاصر در زمینه طراحی پوستر خصوصاً نسل پنجم طراحان گرافیک مشاهده می‌شود و در برخی از این آثار ویژگی‌های مینیمالیسم غربی بر دیگر ویژگی‌ها از جمله ایرانی‌بودن آن غلبه می‌کند.

پی‌نوشت‌ها

1. Kazemir Malevich
2. Yves Klein
3. pierre Manzoni
4. robert ryman
5. agnes martin
6. robert browning
7. Anthony Caro
8. richard smith
9. Robert Smitson
10. Eva Hesse
11. Barent Newman
12. richard serra
13. paul rand
14. Milton Gleaser
15. Saol bass
16. Shigeo Fokoda
17. Uwe Luch
18. Alexander gelman
19. Noma Bar
20. Jason Munn
21. Chung Kong

فهرست منابع

- ابوت، ادوارد. (۱۳۸۰). مینیمالیسم. (ترجمه محمد طرغه)،

بررسی تکوین هویت ایرانی در گرافیک معاصر ایران با رویکرد تحلیل گفتمان، نامه هنرهای تجسمی کاربردی، (۱۶)، ۱۹-۲۶.

- مولایی‌نیا، رامک. (۱۳۸۷). شناسایی مؤلفه‌های گرافیک مدرن و معاصر ایران، نگره، (۷)، ۵۱-۶۴.
- ناجی، هانیه. (۱۳۸۹). مینیمالیسم. گلستانه، ۳ (۳۰)، ۴-۷.
- هولیس، ریچارد. (۱۳۸۱). تاریخچه‌ای از طراحی گرافیک. (ترجمه سیما مشتاقی). تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی سازمان چاپ و انتشارات.
- Heller, S. & Fink, A. (1999). *Less is more (The new simplicity in graphic design)*. Singapore: Adams Media.
- colpitt, F.J. (1993). *minimal art*. new york: umi reaserch press.

تهران: نشر نظر.

- کهن، لارنس. (۱۳۸۱). *از مدرنیسم تا پست‌مدرنیسم*. (ترجمه عبدالکریم رشیدیان). تهران: نشر نی.
- لوسی اسمیت، ادوارد. (۱۳۸۹). مفاهیم و رویکردها در آخرین جنبش‌های هنری قرن بیستم. (ترجمه علیرضا سمیع‌آذر). تهران: نشر نظر.
- لینتن، نوربرت. (۱۳۸۳). هنر مدرنیسم. (ترجمه علی رامین). تهران: نشر نی.
- مارزونا، دانیل. (۱۳۹۵). هنر و مینیمالیسم. (ترجمه پرویز علوی). تهران: پشتون.
- محبی، حامد. (۱۳۸۱). *پوسترسازی. نشریه گرافیک*، (۷۱)، ۷۳.
- مرندی، لیلا؛ معنوی‌راد، میترا و ساسانی، فرهاد. (۱۳۹۴).

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author (s), with publication rights granted to the journal of art & civilization of the orient. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله
نادری، سیده سروه؛ صادق‌زاده، عین‌الدین و شاپوریان، فریبا. (۱۳۹۸). تأثیر هنر مینیمال بر طراحی پوستر در ایران. *مجله هنر و تمدن شرق*، ۷ (۲۶)، ۴۱-۵۶.

DOI: 10.22034/jaco.2019.99678

URL: http://www.jaco-sj.com/article_99678.html

